

Перегула Юлія Андріївна

доктор економічних наук, доцент,

доцент кафедри глобальної економіки,

Національний університет біоресурсів і природокористування України;

заступник завідувача кафедри організація туристичної діяльності,

професор кафедри організації туристичної діяльності,

Навчально-науковий інститут управління, економіки та бізнесу

Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад

«Міжрегіональна Академія управління персоналом»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1434-2509>**СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТА МЕДИЧНИЙ ТУРИЗМ:
ІНТЕГРАЦІЙНІ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ**

У статті проаналізовано теоретико-методологічні засади поєднання сільського зеленого та медичного туризму в контексті формування інтеграційних моделей розвитку рекреаційної сфери. Розглянуто сучасні наукові підходи до інтерпретації інтеграційних процесів як багатовимірних організаційно-економічних конструкцій, що забезпечують координацію ресурсів аграрного, туристичного та медичного секторів. Визначено основні типи інтеграційних моделей, зокрема кластерну, кооперативну (мережеву), комплексну інфраструктурну, цифрову та санаторно-курортну, а також їх функціональні характеристики, механізми взаємодії суб'єктів і рівень інституційного забезпечення. З'ясовано, що інтеграція сільського зеленого та медичного туризму сприяє формуванню комплексного туристичного продукту, орієнтованого на поєднання рекреаційних, лікувально-оздоровчих і сервісних компонентів, що забезпечує підвищення його споживчої цінності та адаптивності до потреб різних цільових груп. У процесі дослідження обґрунтовано, що ефективність інтеграційних моделей визначається узгодженою взаємодією інфраструктурного, сервісного, маркетингового, організаційно-координаційного, фінансового та екологічного механізмів, які формують системну основу їх функціонування. Доведено, що результативність поєднання зазначених видів туризму залежить від рівня міжсекторальної координації, нормативно-правового забезпечення, цифровізації процесів обслуговування, а також від здатності територіальних систем до формування стійких мережеских зв'язків між учасниками. Встановлено, що інтеграційні моделі забезпечують диверсифікацію економічної діяльності сільських територій, підвищення рівня зайнятості, розширення інвестиційних можливостей і зміцнення соціально-економічної стійкості локальних громад. На основі узагальнення вітчизняного та міжнародного досвіду запропоновано напрями вдосконалення інтеграційних моделей, що передбачають розвиток кластерних форм співпраці, стандартизацію якості послуг, впровадження телемедичних і цифрових рішень, модернізацію інфраструктури, а також імплементацію екологічно орієнтованих підходів до використання природних ресурсів. Сформувано висновки про те, що інтеграція сільського зеленого та медичного туризму виступає стратегічним напрямом розвитку рекреаційної сфери, здатним забезпечити підвищення конкурентоспроможності територій, розширення функціональних можливостей туристичного продукту та формування умов для сталого розвитку сільських регіонів.

Ключові слова: сільський зелений туризм, медичний туризм, інтеграційні моделі, рекреаційна сфера, туристичний продукт, кластеризація, міжсекторальна взаємодія, сталий розвиток, телемедицина, інфраструктурне забезпечення, конкурентоспроможність.

Постановка проблеми та її актуальність. Сільський зелений туризм у сучасних наукових підходах інтерпретується як складова диверсифікації аграрного виробництва та інструмент підвищення соціально-економічної стійкості сільських територій [4]. Його функціональна специфіка визначається використанням природно-ресурсного потенціалу сільських територій, інтеграцією елементів аграрного виробництва у структуру туристичного продукту та формуванням доданої вартості на основі локальних ресурсів [1].

Одночасно у структурі глобального туристичного ринку спостерігається стійке зростання сегмента

медичного та оздоровчого туризму, що зумовлюється інституціоналізацією попиту на лікувальні, реабілітаційні та превентивні послуги, що формує об'єктивні передумови для інтеграції різних видів туристичної діяльності у межах єдиних рекреаційних систем.

У національній практиці розвиток сільського зеленого та медичного туризму здійснюється в межах автономних функціональних контурів, що проявляється у відсутності узгодженості між ресурсними, інфраструктурними та організаційно-економічними компонентами їх функціонування. Така структурна дисоціація обмежує можливості формування інтегрованого

рекреаційного продукту та знижує ефективність використання потенціалу сільських територій.

За таких умов виникає необхідність теоретичного обґрунтування та методичного забезпечення інтеграції сільського зеленого і медичного туризму як взаємодоповнювальних складових рекреаційної сфери, що передбачає розроблення відповідних моделей їх поєднання на основі узгодження ресурсних, інфраструктурних та функціональних параметрів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняних дослідженнях сільський зелений туризм концептуалізується як інструмент диверсифікації аграрного виробництва та чинник соціально-економічного розвитку сільських територій. Зокрема, С. П. Батиченко, Л. В. Мельник обґрунтовують його функціональну роль у розширенні економічної діяльності сільських домогосподарств, підкреслюючи, що відповідний вид туризму передбачає надання послуг розміщення та формування комплексного сервісного середовища, яке включає транспортні, медичні та дозвілєві компоненти [1].

Інші вчені, О. М. Головня, М. С. Томашук розглядають у своїй праці агротуризм як форму інтеграції аграрного виробництва та туристичної діяльності, що забезпечує підвищення економічної ефективності сільськогосподарських підприємств. У їхньому дослідженні систематизовано моделі диверсифікації («ферма + садиба», «еко-ферма», кооперативні об'єднання), які можуть розглядатися як організаційні конструкції формування інтегрованих туристично-рекреаційних систем [4].

Інституційний вимір розвитку сільського зеленого туризму відображено у працях О. І. Табенської, яка обґрунтовує доцільність застосування кластерного підходу як механізму консолідації ресурсів та координації взаємодії суб'єктів господарювання [6].

Проблема лікувально-оздоровчого туризму у вітчизняних дослідженнях представлена у площині категоріального аналізу. Так, С. Галасюк констатує відсутність уніфікованого підходу до визначення поняття «лікувально-оздоровчий туризм», що обумовлено варіативністю інтерпретацій його змісту від медично орієнтованих до рекреаційно спрямованих [2].

Прикладні засади розвитку медичного туризму розкрито у дослідженні О. В. Гладкого, В. С. Килівника, Ю. Й. Рудого, І. В. Рудої, О. В. Марчука, у якому здійснено характеристику ресурсної бази, інституційної структури та моделей функціонування цього сегмента. Вченими обґрунтовано відмінність між медичним туризмом як діяльністю, спрямованою на отримання медичних послуг, і оздоровчим туризмом, що базується на використанні рекреаційної інфраструктури [3].

У зарубіжних дослідженнях акцент зміщується у площину інтеграції медичних послуг із цифровими технологіями та розвитком сільських територій. Зокрема, Y. Koumprougos, A. Kavouga обґрунтовують потенціал телемедицини як інструменту підвищення доступності медичних послуг і водночас як чинника підвищення туристичної привабливості сільських регіонів [11].

Таким чином, проаналізувавши дослідження українських та зарубіжних вчених, можемо констатувати, що на даний час репрезентовано диверсифікаційні, кластерні, ресурсні та інституційні підходи до розвитку сільського зеленого та медичного туризму, але їх розгляд здійснюється переважно в межах окремих наукових напрямів, що не забезпечує цілісного бачення процесів інтеграції зазначених видів діяльності у структурі рекреаційної сфери.

Мета статті – проаналізувати особливості поєднання сільського зеленого та медичного туризму та обґрунтувати інтеграційні моделі розвитку рекреаційної сфери.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні трансформаційні процеси у сфері туризму актуалізують необхідність формування інтегрованих механізмів використання ресурсного потенціалу сільських територій, що зумовлює потребу в теоретичній концептуалізації інтеграційних моделей розвитку. У цьому зв'язку інтеграційні моделі розвитку туризму інтерпретуються як сукупність організаційно-економічних форм поєднання ресурсів різних секторів, спрямованих на формування комплексного туристичного продукту. Запропонована інтерпретація дозволяє розглядати інтеграцію як системний процес взаємодії суб'єктів різної функціональної спрямованості. У межах такої концептуалізації виокремлюються типи інтеграційних моделей, що диференціюються за механізмами координації, рівнем інституційної участі та характером міжсуб'єктної взаємодії.

Кластерна модель передбачає територіальну концентрацію взаємопов'язаних суб'єктів господарювання, зокрема аграрних підприємств, туристичних садиб, готельної інфраструктури та закладів оздоровчого профілю. Її функціонування ґрунтується на ефекті синергії, що виникає внаслідок спільного використання ресурсів, координації діяльності та формування інтегрованого туристичного продукту. Практична реалізація даного підходу простежується у кластері «Фрумушика-Нова» (Одеська область), де поєднання агровиробництва з етнокультурними та рекреаційними елементами забезпечило диверсифікацію економічної діяльності та зниження ризиків суб'єктів господарювання. Аналогічно, у межах ініціативи «Диканька цілий рік» (Полтавська область) координація діяльності агросадиб, закладів харчування та ремісничих підприємств за участю органів місцевого самоврядування сприяла формуванню цілорічної туристичної пропозиції, що підтверджує значення інституційного чинника у розвитку кластерних утворень [4, с. 497].

Мережева модель інтеграції характеризується відсутністю жорсткої територіальної локалізації та ґрунтується на взаємодії автономних суб'єктів малого бізнесу, координація діяльності яких забезпечується через застосування спільних стандартів, цифрових платформ і маркетингових інструментів. Функціонування зазначеної моделі забезпечує інтеграцію послуг різної функціональної спрямованості, зокрема туристичних

і медичних, що створює передумови для формування комплексного сервісного продукту.

Гібридна інфраструктурна модель передбачає створення просторово інтегрованих комплексів, у яких поєднуються туристичні, готельно-ресторанні та медико-оздоровчі послуги. Її особливістю є концентрація ресурсів в межах однієї локації та забезпечення повного циклу обслуговування споживача. Прикладом реалізації такої моделі є функціонування SPA-комплексів Карпатського регіону, зокрема “Solva Resort Medical & SPA”, де природні лікувальні ресурси поєднуються із сучасними технологіями оздоровлення, що дозволяє формувати інтегрований туристично-медичний продукт.

Окрему групу становлять цифрові інтеграційні моделі, розвиток яких пов'язаний із впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій у сферу туризму. Зокрема, використання телемедичних рішень розширює доступ до медичних послуг у сільських територіях та підвищує рівень безпеки туристичної діяльності. За результатами дослідження грецького регіону Аграфа встановлено, що інтеграція телемедицини у туристичну інфраструктуру сприяє підвищенню привабливості територій і залученню нових категорій відвідувачів [11].

Отже, за результатами проведеного аналізу систематизацію інтеграційних моделей розвитку туризму за визначеними критеріями представлено у табл. 1.

Отже, інтеграційні моделі розвитку туризму диференціюються за формою організації та масштабом функціонування. Кластерна модель характеризується високим рівнем координації між учасниками та територіальною концентрацією взаємопов'язаних суб'єктів, тоді як комплексні інфраструктурні утворення функціонують на засадах відносної організаційної автономії. Водночас цифрові моделі демонструють трансформацію традиційних підходів за рахунок інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій у процес надання туристичних послуг. Незважаючи на відмінності у

механізмах реалізації, усі розглянуті моделі орієнтовані на формування інноваційного туристичного продукту, здатного одночасно забезпечувати рекреаційні та оздоровчі потреби споживачів.

Результати концептуалізації інтеграційної моделі розвитку сільського (зеленого агротуризму) та медичного туризму репрезентовано у вигляді схеми (рис. 1).

Представлена модель відображає склад суб'єктів інтеграції та результати їх взаємодії у вигляді інтегрованого туристичного продукту. Водночас її структурна репрезентація не охоплює умов реалізації відповідної взаємодії, що визначають можливості її практичного відтворення. Зазначені умови формують реальну спроможність території до забезпечення інтегрованих туристично-оздоровчих послуг, що зумовлює необхідність їх подальшого аналізу крізь призму механізмів функціонування моделі.

Інфраструктура у даному контексті виконує базову функцію забезпечення інтеграції, оскільки визначає доступність території та можливість поєднання туристичних і медичних послуг у межах єдиного продукту. Розвиток транспортної мережі, функціонування засобів розміщення та наявність медичної бази формують матеріальні передумови інтеграції. Крім того, цифрова інфраструктура, зокрема телемедичні рішення, забезпечує розширення доступу до медичних послуг у віддалених територіях, що підтверджено на прикладі регіону Аграфа (Греція) [11].

Таким чином, інфраструктурний механізм формує матеріальну основу реалізації інтеграційної моделі та визначає можливості просторової взаємодії її елементів. Водночас забезпечення інфраструктурної доступності не гарантує формування цілісного туристичного продукту без належного функціонального наповнення послуг, що обумовлює необхідність аналізу сервісного компонента інтеграції.

Багатокomпонентність інтегрованого туристичного продукту проявляється у поєднанні рекреаційних і оздоровчих послуг, сформованих на основі ресурсного

Таблиця 1 – Класифікація інтеграційних моделей розвитку туризму

Модель	Концептуальна основа	Характеристика
Кластерна	Територіальна інтеграція взаємопов'язаних суб'єктів різних секторів	Формування спільного бренду та маркетингових стратегій; координація діяльності учасників; обмін клієнтськими потоками; участь у державних програмах підтримки
Кооперативна (мережева)	Добровільна горизонтальна взаємодія автономних суб'єктів	Гнучкість організаційної структури; низький рівень початкових інвестицій; використання спільних цифрових платформ; незалежна сертифікація якості послуг
Комплексна (інфраструктурна)	Просторова концентрація туристичних і медико-оздоровчих послуг у межах єдиного комплексу	Централізоване управління; повний цикл обслуговування (проживання, харчування, лікування, рекреація); значний обсяг початкових інвестицій
Цифрова (telehealth-орієнтована)	Віртуальна інтеграція послуг на основі інформаційно-комунікаційних технологій	Використання платформ дистанційної діагностики та моніторингу; застосування телемедичних пристроїв; підвищення доступності медичних послуг у віддалених територіях
Санаторно-курортна мережа	Регіональна інтеграція на основі природних лікувальних ресурсів	Поєднання природно-ресурсного потенціалу з рекреаційною інфраструктурою; розвиток медичного туризму; державне регулювання якості природних ресурсів

Джерело: сформовано на основі [4; 11]

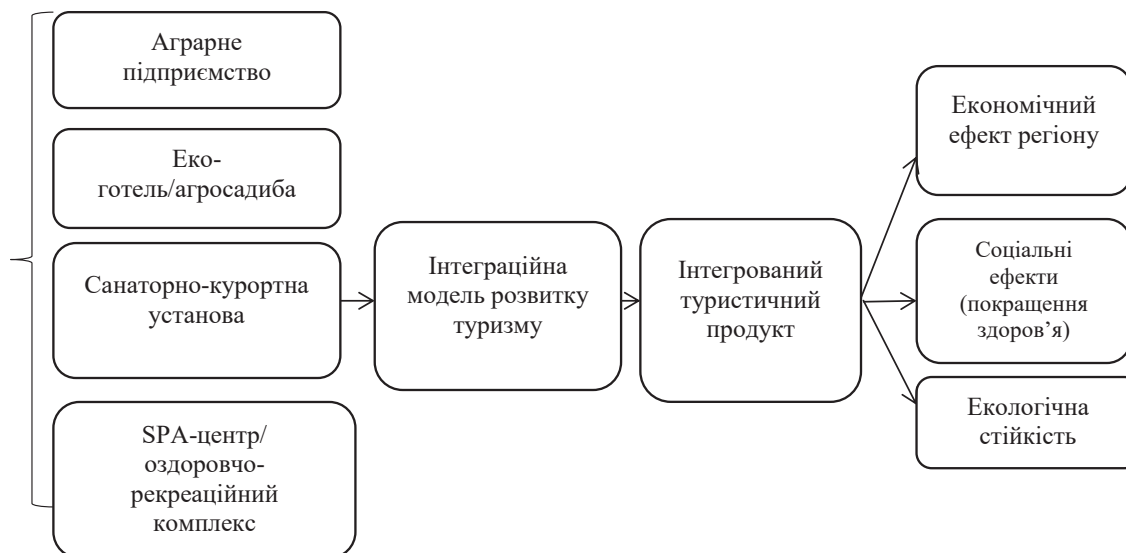

Рисунок 1 – Інтеграційна модель сільського (зелено-агротуристичного) та медичного туризму

Джерело: сформовано автором

потенціалу сільських територій та медичної інфраструктури. Інтеграція відповідних сервісів забезпечує розширення функціональних можливостей туристичної пропозиції та підвищення її адаптивності до запитів споживачів. За результатами досліджень, сільський зелений туризм охоплює не лише послуги розміщення, але й можливість надання медичних сервісів відповідно до індивідуальних потреб [1, с. 59]. Реалізація окресленого підходу передбачає залучення локальних медичних фахівців і розвиток партнерських взаємозв'язків із закладами охорони здоров'я.

Формування інтегрованих послуг зумовлює їх структурування у форматі комплексних сервісних пропозицій, орієнтованих на досягнення оздоровчого результату та забезпечення функціональної цілісності туристичного продукту. Відповідна структурування виступає одним із чинників підвищення його конкурентоспроможності та водночас детермінує зростання вимог до якості медичної складової, яка має відповідати встановленим професійним, клінічним і санітарно-гігієнічним стандартам.

Реалізація комплексного туристичного продукту зумовлює необхідність його ефективного позиціонування на ринку, що визначає значення маркетингового механізму у структурі інтеграційної моделі. Формування узгоджених стратегій просування, орієнтованих на внутрішні та зовнішні ринки, забезпечує підвищення впізнаваності території та її асоціацію з оздоровчим і рекреаційним потенціалом. Дослідження підтверджують, що ефективність розвитку медичного туризму безпосередньо залежить від якості маркетингових рішень і рівня їх адаптації до цільових сегментів споживачів [3, с. 93].

Реалізація маркетингового механізму, спрямованого на формування попиту та позиціонування інтегрованого туристичного продукту, обумовлює необхідність

узгодженого управління взаємодією суб'єктів, залучених до його створення. У зв'язку з цим, управлінський вимір інтеграції визначає організаційні засади координації діяльності між різними секторами.

Інтеграція передбачає участь приватного та публічного сектору, а її результативність залежить від ступеня узгодженості між органами влади, бізнесом та громадськими інституціями. Емпіричні дані М. С. Томашук свідчать, що ефективність функціонування туристичних кластерів забезпечується наявністю координаційних механізмів, які поєднують інтереси ключових учасників, що підтверджено на прикладі розвитку ініціативи «Диканька цілий рік» [4]. Організаційна структура інтеграції може реалізовуватися у формі галузевих асоціацій, кластерних координаційних рад або міжсекторних платформ взаємодії, які забезпечують узгодження стратегій розвитку, розподіл ресурсів та моніторинг результатів.

Інституційне забезпечення інтеграційної моделі передбачає також формування нормативно-правових умов її функціонування, включаючи стандартизацію послуг у сфері оздоровчого туризму, розвиток системи професійної підготовки кадрів та запровадження інструментів державної підтримки. Водночас розвиток цифрових платформ розширює можливості координації, забезпечуючи інтеграцію сервісів, зокрема у частині бронювання та доступу до медичних послуг. Дослідження У. Кошпруогос підтверджують, що міжсекторна координація за участю органів місцевого самоврядування, медичних установ і наукових організацій виступає ключовою умовою формування ефективних інтеграційних моделей [10; 12].

Формування організаційно-координаційних механізмів безпосередньо пов'язане з наявністю фінансових ресурсів, що забезпечують їх практичну реалізацію, що зумовлює необхідність аналізу фінансового

забезпечення інтеграційних моделей. Розвиток інтеграційних моделей туризму передбачає диверсифікацію джерел фінансування, які охоплюють як публічні, так і приватні ресурси. Сільські території залучають фінансову підтримку через аграрні та регіональні програми розвитку, а також інструменти державного стимулювання туристичної діяльності [4].

Важливим напрямом виступає інтеграція до європейських фінансових інструментів, зокрема програм розвитку сільських територій, інноваційних ініціатив та кластерної співпраці, що відкриває можливості для залучення грантового фінансування та інвестиційних ресурсів [7; 13]. Емпіричні дослідження Y. Koumprougos, A. Kavoura також засвідчують необхідність формування інтегрованих фінансових моделей, зокрема у сфері телемедицини, орієнтованих на поєднання туристичних і медичних сервісів [11].

На національному та локальному рівнях ефективними інструментами виступають податкові стимули, пільгове кредитування та механізми державно-приватного партнерства, що забезпечують акумулювання ресурсів для реалізації інфраструктурних і сервісних проєктів. Додатковим джерелом фінансування може бути туристичний збір, спрямований на розвиток місцевої інфраструктури, що підсилює сталість функціонування інтеграційної моделі.

Екологічна стійкість виступає невід'ємною характеристикою інтеграційних моделей розвитку сільського (зеленого агротуризму) та медичного туризму, оскільки їх функціонування безпосередньо пов'язане з використанням природно-ресурсного потенціалу територій. Відповідно, формування інтегрованого туристичного продукту передбачає врахування екологічних обмежень, зокрема регулювання інтенсивності туристичних потоків і навантаження на водні та ґрунтові ресурси, що забезпечує збереження екосистемної рівноваги. Разом з цим, впровадження екологічно орієнтованих технологій, зокрема використання відновлюваних джерел енергії, систем очищення стічних вод і управління відходами, сприяє зниженню негативного впливу туристичної діяльності на довкілля.

Інтеграція рекреаційної та оздоровчої діяльності поєднується з практиками збереження біорізноманіття, що реалізується через формування екомаршрутів, розвиток природоохоронних територій та залучення туристів до природоохоронних ініціатив. Така трансформація функціонального змісту туризму змінює його роль у регіональному розвитку, орієнтуючи її на відтворення ресурсного потенціалу відповідно до принципів циркулярної економіки. Реалізація екологічно орієнтованих підходів підвищує привабливість інтегрованого туристичного продукту для споживачів, орієнтованих на відповідальне споживання та здоровий спосіб життя.

Окреслені положення набувають практичного підтвердження у сучасних моделях розвитку туризму, що дозволяє перейти до аналізу конкретних прикладів їх реалізації. Так, на думку О. М. Головні та

М. С. Томашук, в Україні поступово формуються інтеграційні практики, які поєднують аграрний, туристичний та оздоровчий компоненти в межах єдиного функціонального середовища. Зокрема, у південних регіонах реалізується ініціатива «Туристичні кластери 300+», спрямована на формування локальних туристичних кластерів на базі аграрних підприємств і територіальних громад [4]. У межах даної ініціативи формуються туристичні продукти, що інтегрують аграрні ресурси з рекреаційними та оздоровчими практиками, що підтверджується функціонуванням таких об'єктів, як «Фрумушика-Нова» та рекреаційні зони Миколаївської області.

Розвиток інтеграційних моделей простежується і в інших регіонах України, зокрема у Вінницькій області, де кластер «Яблуневий шлях», створений за підтримки європейських програм, поєднує агровиробництво, культурно-історичні ресурси та гастрономічний туризм, формуючи комплексний туристичний продукт із оздоровчою складовою. Аналогічні тенденції характерні і для Карпатського регіону, де створення SPA-курортів на основі мінеральних ресурсів, зокрема “Solva Resort Medical & SPA”, поєднується із збереженням природного середовища та формуванням локальних економічних ефектів.

Водночас ефективність впровадження інтеграційних моделей значною мірою залежить від інституційного забезпечення їх розвитку, що обумовлює роль державної політики у формуванні сприятливого середовища. У зв'язку з цим, важливе значення має Стратегія розвитку туризму та курортів до 2026 року, яка визначає пріоритети підвищення безпеки, розвитку інфраструктури та зростання туристичних потоків, формуючи основу для впровадження інтегрованих підходів у туристичній сфері [5].

Порівняльний аналіз міжнародних практик дозволяє розширити уявлення про варіативність інтеграційних моделей та виявити універсальні закономірності їх функціонування. У країнах Європейського Союзу значного поширення набула концепція Smart Villages, яка передбачає розвиток сільських територій на основі поєднання цифрових технологій та туристичних інновацій. Зокрема, пілотний проєкт у регіоні Аграфа (Греція) демонструє ефективність інтеграції телемедицинських рішень у туристичну інфраструктуру, що забезпечує підвищення доступності медичних послуг та розширення туристичного попиту [11].

Аналогічні інтеграційні підходи реалізуються і в інших країнах, що свідчить про їх універсальний характер. У Польщі сформовано мережі агротуризму, у межах яких поєднуються активні види відпочинку з використанням природних лікувальних ресурсів, зокрема у регіоні Закопане. В Іспанії розвиток «eco-spa towns» базується на інтеграції природних рекреаційних ресурсів із оздоровчими практиками, тоді як у Північній Америці поширення набули формати farm retreats, що поєднують аграрну діяльність із програмами відновлення здоров'я та психологічного благополуччя.

Зазначені приклади підтверджують тенденцію до розширення функціональних можливостей туризму за рахунок інтеграції оздоровчого компонента, що сприяє диверсифікації регіональної економіки. За оцінками Global Wellness Institute, розвиток wellness-туризму забезпечує перерозподіл туристичних потоків на менш освоєні території та формує додаткові джерела доходів для місцевих громад [9]. Відповідно інтеграційні моделі розвитку туризму виступають інструментом підвищення економічної активності сільських територій за умови їх адаптації до національних умов господарювання. Виявлені закономірності функціонування інтеграційних моделей обумовлюють необхідність їх кількісного та якісного оцінювання, що забезпечує перехід до аналізу методологічних підходів визначення ефективності.

Методологічне забезпечення оцінки інтеграційних моделей передбачає поєднання інструментарію туристичного та медичного менеджменту, що дозволяє комплексно враховувати економічні, соціальні та екологічні результати їх реалізації. У зв'язку з цим, необхідно використовувати мультикритеріальні підходи, які включають показники економічної ефективності, рівень задоволеності споживачів та індикатори екологічної стійкості, доповнені оцінками змін у стані здоров'я туристів.

Інтеграція зазначених підходів знаходить відображення у використанні моделей оцінювання ефективності, зокрема RE-AIM, яка дозволяє аналізувати ресурси проєкту, охоплення цільової аудиторії, результативність, рівень впровадження та довгострокову стійкість. Застосування даної моделі у дослідженнях телемедицини підтверджує її релевантність для оцінювання інтеграційних практик у сфері туризму та охорони здоров'я [8].

Крім кількісних методів, важливу роль відіграють якісні, які спрямовані на оцінювання рівня соціального капіталу та кооперації у громадах, що забезпечує глибше розуміння процесів інтеграції. На практичному рівні це доповнюється застосуванням фінансово-економічних моделей, зокрема аналізу витрат і вигод та показників рентабельності, а також інструментів стратегічного аналізу. Водночас стандартизація туристичних і оздоровчих послуг відповідно до міжнародних вимог забезпечує контроль якості та підвищує довіру до інтегрованого продукту.

Оцінка ефективності інтеграційних моделей має комплексний характер і ґрунтується на поєднанні кількісних та якісних інструментів аналізу, що забезпечує відтворення багатовимірної природи їх функціонування. Багаторівнева детермінованість результативності інтеграційних процесів визначає необхідність їх розгляду в аналітичному та нормативно-прикладному вимірі та формування системи узгоджених управлінських орієнтирів. Концептуалізація рекомендацій для політики та практики здійснюється в межах інституційного підходу, відповідно до якого ефективність інтеграційних моделей визначається ступенем узгодженості

дій економічних агентів, нормативного регулювання та інфраструктурного забезпечення.

Одним із базових механізмів такої узгодженості виступає кластеризація, що забезпечує концентрацію ресурсів, зниження транзакційних витрат та формування стійких горизонтальних і вертикальних зв'язків між суб'єктами аграрного, туристичного та медичного секторів. У зв'язку з цим, державна політика має бути спрямована на стимулювання мережових форм взаємодії, здатних генерувати синергетичні ефекти.

Разом з цим, системні обмеження розвитку інтеграційних моделей значною мірою зумовлені фрагментарністю нормативно-правового поля, що ускладнює інституційну легітимацію нових форматів туристично-оздоровчої діяльності. Відповідно, пріоритетного значення набуває уніфікація понятійного апарату та впровадження стандартизованих вимог до якості послуг, що дозволить забезпечити їх порівнюваність, контролюваність та інтеграцію у міжнародний ринок. Така стандартизація має ґрунтуватися на принципах доказовості, безпеки та міжсекторальної сумісності.

Інфраструктурний вимір розвитку інтеграційних моделей є матеріальною основою їх відтворення та визначає доступність і масштабованість послуг. Структурне наповнення інфраструктурного виміру включає транспортно-комунікаційні системи та цифрову інфраструктуру, що забезпечують інтеграцію телемедицинських сервісів, інформаційних платформ і систем управління туристичними потоками. Відповідні трансформації зумовлюють перехід від локалізованої організації туризму до мережових екосистем.

Крім того, підвищення конкурентоспроможності інтеграційних моделей передбачає формування символічного та освітнього середовища, що забезпечує їх соціальну легітимацію та відтворення людського капіталу. Маркетингові стратегії орієнтуються на конструювання цілісної ціннісної пропозиції, яка інтегрує компоненти здоров'я, екологічної відповідальності та автентичності територій. Система професійної підготовки передбачає інтеграцію міждисциплінарних компетентностей, релевантних складній природі інтеграційних моделей. Екологічний вимір функціонування інтеграційних моделей визначає межі їх довгострокової ефективності, оскільки стан природного середовища виступає базовим ресурсом формування туристично-оздоровчого продукту. Екологічні критерії імплементуються на всіх рівнях управління від проєктування до оцінювання результатів, забезпечуючи узгодження економічних, соціальних і природоохоронних інтересів у межах парадигми сталого розвитку. Ефективність інтеграційних моделей розвитку сільського та медичного туризму визначається узгодженою взаємодією інституційних, нормативно-правових, інфраструктурних, соціокультурних та екологічних чинників, що забезпечують їх системну стійкість, функціональну цілісність і відтворюваність у довгостроковій перспективі.

Висновки. Отже, на основі проведеного аналізу визначено, що інтеграція сільського зеленого та

медичного туризму є напрямом формування комплексних туристичних продуктів, що функціонують на перетині аграрного, рекреаційного та медичного секторів і відповідають сучасним тенденціям розвитку wellness-індустрії та принципам сталого розвитку. Поєднання зазначених видів діяльності забезпечує синергетичний ефект, що проявляється у диверсифікації доходів суб'єктів господарювання, зниженні економічної вразливості сільських територій та розширенні попиту на медико-оздоровчі послуги. Інтеграційні процеси зумовлюють посилення природоохоронної функції туризму та сприяють формуванню

соціального капіталу територіальних громад. Запропоновані підходи до класифікації інтеграційних моделей і визначення механізмів їх функціонування мають прикладне значення для формування державної політики та управлінських рішень у сфері розвитку туризму. Подальші дослідження спрямовуються на вдосконалення методичного інструментарію оцінювання ефективності інтеграційних моделей, зокрема розроблення індикаторів їх результативності та аналіз впливу на економічну стійкість територій і збереження екосистем у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Батиченко С. П., Мельник Л. В. Сільський зелений туризм в Україні – стратегічна складова розвитку сільських територій. *Конструктивна географія та раціональне використання природних ресурсів*. 2024. Вип. 4 (спец.). С. 56–62. DOI: <https://doi.org/10.17721/2786-4561.2024.4.special>
2. Галасюк С. Концептуальні підходи до визначення терміну «лікувально-оздоровчий туризм». *Економіка та суспільство*, 2023, № 47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-8>
3. Гладкий О. В., Килівник В. С., Рудий Ю. Й., Руда І. В., Марчук О. В. Особливості розвитку медичного туризму в західних регіонах України. *Реабілітаційні та фізкультурно-рекреаційні аспекти розвитку людини*. 2022. № 11. С. 90–95
4. Головня О. М., Томашук М. С. Організація сільського зеленого туризму як інструмент диверсифікації функціонування сільськогосподарських підприємств в умовах удосконалення земельних відносин. *Національні інтереси України*. 2025. № 7 (12). С. 493–505. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-7\(12\)-493-505](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-7(12)-493-505)
5. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/168-2017-%D1%80>
6. Табенська О. І. Розвиток сільського зеленого туризму. *Економіка та суспільство*, 2023, № 52. С. 84–92
7. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011
8. Butzner M., Cuffee Y. Telehealth interventions and outcomes across rural communities in the United States: narrative review. *Journal of Medical Internet Research*. 2021. № 23 (8). e29575. DOI: <https://doi.org/10.2196/29575>
9. Callender T. Wellness tourism provides unique benefits for local communities. Global Wellness Institute. 2025. URL: <https://globalwellnessinstitute.org/global-wellness-institute-blog/2025/05/27/wellness-tourism-provides-unique-benefits-for-local-communities/>
10. Koumpouros Y. Digital health innovations in the battle against COVID-19: a global perspective. *Healthcare (Basel)*. 2023. № 11 (13). 1892. DOI: <https://doi.org/10.3390/healthcare11131892>
11. Koumpouros Y., Kavoura A. Telehealth as a catalyst for smart rural development and sustainable tourism: a feasibility case study from Agrafa, Greece. *Frontiers in Digital Health*. 2025. Vol. 7. DOI: <https://doi.org/10.3389/fdgth.2025.1739417>
12. Torabi Z. A., Rezvani M. R., Hall C. M., Allam Z. On the post-pandemic travel boom: how capacity building and smart tourism technologies in rural areas can help: evidence from Iran. *Technological Forecasting and Social Change*. 2023. 193:122633. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2023.122633>
13. World Health Organization. Monitoring and Evaluating Digital Health Interventions: A Practical Guide to Conducting Research and Assessment. Geneva: WHO, 2016. URL: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/252183>

References:

1. Batychenko S. P., Melnyk L. V. (2024) Silskyi zelenyi turizm v Ukraini – stratehichna skladova rozvytku silskykh terytorii [Rural green tourism in Ukraine – a strategic component of rural development]. *Konstruktyvna heohrafiia ta ratsionalne vykorystannia pryrodnykh resursiv*, no. 4, pp. 56–62. DOI: <https://doi.org/10.17721/2786-4561.2024.4.special>
2. Halasiuk S. (2023) Kontseptualni pidkhody do vyznachennia terminu “likuvalno-ozdorovchyi turizm” [Conceptual approaches to the definition of the term “medical and health tourism”]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-8>
3. Hladkyi O. V., Kylyvnyk V. S., Rudyi Yu. Y., Ruda I. V., Marchuk O. V. (2022) Osoblyvosti rozvytku medychnoho turizmu v zakhidnykh rehionakh Ukrainy [Peculiarities of the development of medical tourism in the western regions of Ukraine]. *Reabilitatsiini ta fizkulturно-rekreatsiini aspekty rozvytku liudyny*. no. 11, pp. 90–95
4. Holovnia O. M., Tomashuk M. S. (2025) Orhanizatsiia silskoho zelenoho turizmu yak instrument dyversyfikatsii funktsionuvannia silskohospodarskykh pidpriemstv v umovakh udoskonalennia zemelnykh vidnosyn [Organization of rural green tourism as a tool for diversifying the functioning of agricultural enterprises in the context of improving land relations]. *Natsionalni interesy Ukrainy*, no. 7 (12), pp. 493–505. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-7\(12\)-493-505](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-7(12)-493-505)
5. Pro skhvalennia Stratehii rozvytku turizmu ta kurortiv na period do 2026 roku [On approval of the Strategy for the development of tourism and resorts for the period until 2026]: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16 bereznia 2017 r. № 168-r. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/168-2017-%D1%80>

6. Tabenska O. I. (2023) Rozvytok silskoho zelenoho turyzmu [Development of rural green tourism]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 52, pp. 84–92
7. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym Soiuzom [Association Agreement between Ukraine and the European Union]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011
8. Butzner M., Cuffee Y. (2021) Telehealth interventions and outcomes across rural communities in the United States: narrative review. *Journal of Medical Internet Research*, no. 23 (8). e29575. DOI: <https://doi.org/10.2196/29575>
9. Callender T. (2025) Wellness tourism provides unique benefits for local communities. *Global Wellness Institute*. Available at: <https://globalwellnessinstitute.org/global-wellness-institute-blog/2025/05/27/wellness-tourism-provides-unique-benefits-for-local-communities/>
10. Koumpouros Y. (2023) Digital health innovations in the battle against COVID-19: a global perspective. *Healthcare (Basel)*, no. 11 (13). 1892. DOI: <https://doi.org/10.3390/healthcare11131892>
11. Koumpouros Y., Kavoura A. (2025) Telehealth as a catalyst for smart rural development and sustainable tourism: a feasibility case study from Agrafa, Greece. *Frontiers in Digital Health*, no. 7. DOI: <https://doi.org/10.3389/fdgh.2025.1739417>
12. Torabi Z. A., Rezvani M. R., Hall C. M., Allam Z. (2023) On the post-pandemic travel boom: how capacity building and smart tourism technologies in rural areas can help: evidence from Iran. *Technological Forecasting and Social Change*. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2023.122633>
13. World Health Organization. Monitoring and Evaluating Digital Health Interventions: A Practical Guide to Conducting Research and Assessment. Geneva: WHO, 2016. Available at: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/252183>

Yuliya Pereguda

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine;
Private Joint Stock Company “Higher Educationa Institution
“Interregional Academy of Personnel Management”

RURAL GREEN AND MEDICAL TOURISM: INTEGRATION MODELS OF RECREATIONAL SPHERE DEVELOPMENT

The article analyzes the theoretical and methodological principles of combining rural green and medical tourism in the context of forming integration models of recreational development. Modern scientific approaches to interpreting integration processes as multidimensional organizational and economic structures that ensure the coordination of resources of the agricultural, tourist and medical sectors are considered. The main types of integration models are identified, in particular cluster, cooperative (network), complex infrastructure, digital and sanatorium-resort, as well as their functional characteristics, mechanisms of interaction of subjects and the level of institutional support. It was found that the integration of rural green and medical tourism contributes to the formation of a complex tourist product focused on combining recreational, medical and health-improving and service components, which ensures an increase in its consumer value and adaptability to the needs of various target groups. In the process of research, it was substantiated that the effectiveness of integration models is determined by the coordinated interaction of infrastructure, service, marketing, organizational and coordination, financial and environmental mechanisms that form the systemic basis of their functioning. It is proven that the effectiveness of combining these types of tourism depends on the level of intersectoral coordination, regulatory and legal support, digitalization of service processes, as well as the ability of territorial systems to form sustainable network connections between participants. It was established that integration models ensure the diversification of economic activity of rural areas, increase the level of employment, expand investment opportunities and strengthen the socio-economic stability of local communities. Based on the generalization of domestic and international experience, directions for improving integration models have been proposed, which include the development of cluster forms of cooperation, standardization of service quality, implementation of telemedicine and digital solutions, modernization of infrastructure, as well as the implementation of environmentally friendly approaches to the use of natural resources. The conclusions are that the integration of rural green and medical tourism is a strategic direction for the development of the recreational sector, capable of ensuring increased competitiveness of territories, expanding the functional capabilities of the tourist product and creating conditions for the sustainable development of rural regions.

Keywords: rural green tourism, medical tourism, integration models, recreational sector, tourist product, clustering, intersectoral interaction, sustainable development, telemedicine, infrastructure provision, competitiveness.

Дата надходження статті: 27.03.2026

Дата прийняття статті: 17.04.2026

Дата публікації статті: 29.05.2026